

ОПАЛ – НЕ ВСЕ ТАК ПОГАНО, ЯК ВИДАЄТЬСЯ

Рішення щодо ОПАЛ – складова пакетної газової угоди ЄС-РФ

Згідно з доповіддю від 09.11.16 європейського Центра східних досліджень, рішення Єврокомісії щодо ОПАЛ слід розглядати лише як складову більш широкої, **пакетної газової угоди між ЄС і РФ. В рамках угоди вирішується питання, скільки транзиту «Газпром» залишить для України.** Експерти називають такі аргументи.

- (1) По-перше, рішення Єврокомісії щодо ОПАЛ було синхронізовано з виходом 26.10.16 ЄС і РФ на проект угоди за антимонопольною справою проти ПАТ «Газпром», в результаті переговорів у Брюсселі заступника голови правління «Газпрому» О. Медведєва та комісара ЄС з питань конкуренції Margrethe Vestager. «Газпром» пішов на чисельні поступки, скасувавши обмеження щодо реекспорту та транскордонних газових трансакцій, прив'язку поставок газу до інвестицій в трубопроводи тощо¹. ОПАЛ був складовою переговорів.
- (2) Останнім часом з'явилася неофіційна інформація про те, що російська сторона **нібито відмовиться від Норд-стрім 2.**
- (3) В ці ж дні стали мусувати розширення **Норд-стрім до 60 млрд. куб. м на рік**².

Європейські та російські джерела називали прогнози обсяги транзиту територією України, які передбачають повне використання ОПАЛ. Виходячи з названих цифр перспектив транзиту територією України, існують можливості відмови від Норд-стрім 2 або реалізації Норд-стрім 2 **в складі однієї гілки.** Представники Єврокомісії у відповідних заявах, скоріше, виходили з повної відміни Норд-стрім 2.

Під час газових переговорів РФ-ЄС, як вважають експерти, ОПАЛ виступає як ключове питання, «розмінна карта». Очевидно, вже узгоджено, що «Газпром» отримує більше контролю над ОПАЛ. Залишається проблема розміру частки. «Газпром» хоче повністю.

За умов домовленостей щодо ОПАЛ, як впливає з заяв європейських та російських представників на тему перспективної інфраструктури доставки російського газу до Європи, розглядаються три основних компромісних варіанти відмови від Норд-стрім 2 (або від Норд-стрім 2 в повному масштабі):

- (1) Відмова від Норд-стрім 2 та від другої нитки Турецького Потoku.
- (2) Відмова від Норд-стрім 2, але реалізація Турецького Потoku в складі двох гілок.
- (3) Одна гілка Норд-стрім 2.

Найбільш часто мусується цифра транзиту територією України 40 млрд. куб. м на рік. Такий обсяг можна отримати в результаті розрахунків за умов повного виведення ОПАЛ з-під Третього енергопакету, відмови від Норд-стрім 2 та реалізації Турецького Потoku в складі однієї гілки - варіант, який виглядає найбільш прийнятним для ЄС. За висновком європейських експертів, збільшення доступу «Газпрому» до потужностей ОПАЛ та збільшення в перспективі пропускної здатності Норд-стрім на 5 млрд. куб. м / рік могли б обмежити суттєво потребу в Норд-стрім 2.

Однак зазначений варіант не влаштовує «Газпром». Справа – в Італії, доставка якій російського імпортного газу здійснюється здебільшого через Україну. Італія імпортує близько 25 млрд. куб. м російського газу щорічно.

У випадку Норд-стрім 2 (хоча б однієї гілки в сукупності з Eugal) проблема Італії повністю вирішується транспортуванням через Eugal в обхід України. Норд-стрім 2 в ЄС просуває Німеччина. Однак північний варіант не влаштовує Італію.

Друга нитка Турецького Потoku покрила б 63% російських обсягів для Італії (15,75 млрд. куб. м). Решту (близько 10 млрд. куб. м) можна було б додати за рахунок системи Норд-стрім/ОПАЛ/Австрія/Італія. Правда, Центральна та Східна Європа відчуватимуть деякий дефіцит ресурсу.

У другій половині жовтня, фактично синхронно із заявами про прогрес у газових переговорах ЄС-РФ, в ЄС збільшилася підтримка другої нитки Турецького Потoku. Тим більше, що відпала перешкода турецько-російських стосунків. В ЄС активно звучить теза про корисність Турецького Потoku, відмічається, що, на відміну від Південного Потoku, Турецький Потік не порушує антимонопольного законодавства ЄС, транспортуватиме газ лише до кордонів ЄС. Однак Турецький Потік суперечить програмі Південного газового коридору ЄС.

«Газпрому» Турецький Потік вигідний, оскільки буде використано КС та труби, раніше приготовлені для Південного Потoku. У РФ відчувається дефіцит інвестиційних ресурсів. Крім того, на

¹За матеріалами Financial Times. На кінець жовтня не було вирішено проблему несправедливого, на думку ЄС, ціноутворення для трьох балтійських держав, Болгарії та Польщі, що О. Медведєв обіцяв врегулювати.

² Наприклад: <http://www.vestifinance.ru/articles/76660>

тлі зменшення імпорту газу Китаєм, РФ пригальмувала будівництво газопроводу Сила Сибіру, введення якого в робочий режим планується тепер в наступні 10 років значно повільніше.

Виникає також проблема того, що ці вищезгадані розрахунки базуються на статус-кво, тоді як споживання газу в регіонах Південної Європи збільшується.

08.11.16 на слуханнях в Європарламенті віце-президент Єврокомісії Ф. Могеріні, яка заявила в зв'язку з Норд-стрім 2, що **спільна позиція всіх 28 країн-членів ЄС полягає у тому, що транзитні інтереси України є пріоритетом для ЄС.**

Суть рішення щодо ОПАЛ

Оскільки газові переговори ЄС-РФ наразі не завершено, рішення Єврокомісії від 28.10.16 щодо ОПАЛ є нечітким та непрозорим. Рішення породило суперечливі реакції в ЄС. Одні сторони, у т. ч. польська та українська, бачать рішення як поступку «Газпрому», що зменшує енергобезпеку ЄС. Інші сторони, зокрема російська, незадоволені, оскільки претендували на повне вилучення ОПАЛ з-під Третього енергопакету. Більш того, **не є певним, що умови щодо ОПАЛ у запропонованому Єврокомісією вигляді будуть взагалі реалізовані.**

Довідково. У 2009 р. Єврокомісія погодилася на вилучення транзитної частини пропускної потужності ОПАЛ, т. зв. «пропускної потужності з Німеччини до Чехії», з вимог доступу третіх сторін (ТРА):

- понад 50% (аж до 100%), у випадку програми вивільнення газу, тобто продажу 3 млрд. куб. м на аукціонах;
- 50% - в решті випадків.

Оскільки на аукціонах цей газ ніколи не реалізувався, ОПАЛ залишається вилученим з ТРА на 50%.

«Газпром» наполягав на повному використанні ОПАЛ. Було укладено 4-сторонню угоду між німецьким регулятором (Bundesnetzagentur, BNetzA³), ПАТ «Газпром», ТОВ «Газпром експорт» та оператором ОПАЛ.

На її підставі у травні 2016 р. BnetzA надіслав Єврокомісії клопотання про розширення використання ОПАЛ. Термін розгляду відповіді впливав 31.10.16. За свідченням віце-президента Єврокомісії Мароша Шефчовича, **Єврокомісія не мала жодних правових підстав відкинути пропозицію BnetzA.** Тому, за 3 дні до згаданого терміну, Єврокомісія оголосила рішення, вносячи низку змін до пропозиції BnetzA. Згідно з комюніке Єврокомісії:

- встановлюється рівень вилучення пропускної потужності ОПАЛ з ТРА 50%;
- до 20% пропускної потужності ОПАЛ (у випадку наявності на неї попиту) має реалізуватися третім компаніям на аукціонах на німецькому хабі Gaspool; «Газпром» (та інші компанії, які мають домінуюче положення на чеському ринку) можуть претендувати на цю потужність, але тільки на рівні базової ціни⁴. Якщо буде документально доведено, що попит є великим, частка для третіх компаній може бути збільшена;
- з контексту комюніке випливає, що решта 30% (як мінімум) пропускної потужності ОПАЛ можна реалізувати на аукціонах без будь-яких додаткових умов чи обмежень; тобто, «Газпром» може цю частку забронювати та збільшити свій контроль пропускної здатності до 80;
- контроль та сертифікацію оператора ОПАЛ покладено на національного регулятора ФРН та Єврокомісію.

Внесені Єврокомісією зміни є зобов'язуючими для BNetzA до 2033 р. BnetzA має їх втілити протягом 1 місяця. Однак консультації BNetzA із зацікавленими компаніями та сторонами займають **щонайменше декілька місяців.** За цей час під впливом можливих оскаржень рішення Єврокомісії та проблем BNetzA з узгодженням нових умов, існує значна вірогідність, що **BNetzA забере свою пропозицію та буде готувати, спільно з «Газпромом», нову.**

Єврокомісія **навмисно утруднила розповсюдження офіційної інформації щодо прийняття рішення щодо ОПАЛ** та здійснила заходи, щоб загальмувати реагування на нього. Рішення Єврокомісії в офіційному журналі ЄС досі не опубліковано. Суперечливим було саме подання інформації. Було організовано витік, відомості були опубліковані в ЗМІ за кілька днів до офіційного оприлюднення рішення Єврокомісії. Після його офіційного оприлюднення на прес-конференції Єврокомісії, було запроваджено заборону розповсюдження до кінця робочого дня в п'ятницю.

³ послідовно підтримує ПАТ «Газпром»

⁴ тобто «Газпром» може брати участь, лише якщо не буде учасників аукціонів, які запропонують ціну вище стартової.